

Szpilczyński, Stanisław

XXVI Międzynarodowy Kongres Historii Medycyny (Plovdiv 20-25 VIII 1978)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/3, 723-725

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

technicznej oraz instytucji związanych z rozwojem tych dziedzin; zaś tom III ma zawierać biografie wybitnych polskich naukowców, inżynierów i techników związanych z lotnictwem.

W dyskusji nad koncepcją przedstawioną przez prof. J. Bukowskiego mgr A. Glass – omawiając zagadnienia związane z I tomem – zwrócił uwagę na konieczność uwypuklenia roli programu w rozwoju techniki lotniczej. Omawiając koncepcję II tomu A. Glass podkreślił, że synteza nie ma zawierać katalogu wszystkich polskich konstrukcji lotniczych, gdyż takie opracowania już istnieją (są wydane, bądź znajdują się w przygotowaniu do druku). Chodzi natomiast o pokazanie oryginalnego wkładu polskiego. Przykładowo rozdział o konstrukcji płatowców mógłby mieć następujący schemat: a) rozwój techniczny płatowca na świecie – jako tło omówienia dorobku polskiego; b) rozwój polskich ośrodków twórczych, tj. biur konstrukcyjnych; c) rozwój poszczególnych rodzajów i rodzin płatowców w Polsce (szkolnych, sportowych, myśliwskich, rozpoznawczo-bombowych, bombowych, łącznikowo-obsługowych, pasażerskich, sanitarnych itd.) z pokazaniem oryginalnego dorobku polskiego oraz innowacji pochodzenia zagranicznego, d) rozwój metod technologii produkcji i systemów organizacji produkcji. W tomie III, chodzi nie tylko o faktograficzne biogramy, lecz również o krytyczne przedstawienie dorobku poszczególnych osób i ich zasług dla rozwoju polskiej techniki lotniczej.

A. Glass przedstawił również w dużym skrócie stan badań nad historią polskiej techniki lotniczej (uczestnicy zebrania otrzymali wykaz ważniejszych publikacji z tego zakresu).

W dyskusji nad problemami opracowania syntezy i jej konspektem wzięło udział 11 osób. M.in. W. Zaremba zaproponował uwzględnienie patentów lotniczych, W. Leja – placówki kontrolne "Veritas" i KCSP, J. Kubiатовski – wkład organizacji Ligi Obrony Powietrznej Państwa i techniczne wyposażenie naziemne np. radiowe, L. Komuda – rozwój napędu odrzutowego i obsługę techniczną naziemną, J. Jasiuk – wykaz ośrodków produkcyjnych. Z. Winecki poinformował o hangarze lotniczym w Mielcu zaprojektowanym przez prof. S. Brylę. J. Bukowski wyjaśnił, iż przewidywane są dwa etapy pracy nad syntezą: najpierw zebranie opracowań materiałowych, a później dopiero zespołowe opracowanie właściwej syntezy. W dyskusji zgłoszono też informacje na temat materiałów źródłowych. J. Jasiuk zaproponował zwrócenie się do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych o przeprowadzenie kwerend w państwowych zbiorach archiwalnych. Uczestnicy zgłosili również wiele adresów i nazwisk osób, które mają materiały dokumentalne.

Andrzej Glass.
(Warszawa)

Z ZAGRANICY

XXVI MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII MEDYCYNY (PLOWDIV 20-25 VIII 1978)

Międzynarodowe Towarzystwo Historii Medycyny zwyczajowo już zabiega o zorganizowanie co drugi rok międzynarodowych kongresów. W ostatnich kilkunastu latach przyjęła się praktyka, iż odbywają się one na zmianę, raz w krajach kapitalistycznych, a raz w krajach socjalistycznych; i tak w 1970 r. kongres obradował w Bukareszcie, w 1972 r. w Londynie, w 1974 r. w Budapeszcie, w 1976 w Quebec (Kanada), a w bieżącym roku w Plovdiv, jednym z najstarszych miast w Europie z bogatymi tradycjami kultury antycznej (Tracja).

Przygotowaniem Kongresu zajęł się Komitet Organizacyjny złożony z przedstawicieli Akademii Medycznej w Sofii, Unii Towarzystw Naukowych w Bułgarii, Unii Towarzystw Medycznych, Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, organizacji Czerwonego Krzyża i Zjednoczonego Ośrodka Historii Bułgarii Akademii Nauk. Przewodniczącą Komitetu została prof. W. Pawłowa, wiceprzewodniczącymi – docentami N. Zaprianov, M. Apostolov i sekretarzem generalnym – doc. S. Israel.

Udział w Kongresie zgłosiło ok. 550 uczestników z 34 krajów (w tym 38 z Polski). Nie wszyscy jednak ze zgłoszonych mogli wziąć udział w obradach; i tak np. z Polski przybyło tylko 10 osób. Ogółem zgłoszono 595 referatów, w tym z Polski 39 (z czego wygłoszono 11).

Otwarcie Kongresu nastąpiło przed południem 20 VIII 1971 w sali teatralnej Domu Kultury w Plovdiv. Przemówienia powitalne wygłosili przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego, Minister Zdrowia Bułgarii, Prezydent miasta i honorowy przewodniczący Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny. Po południu tego samego dnia uczestnicy Kongresu złożyli hołd bohaterom ostatniej wojny na jednym ze wzgórz Plovdiv (Trimontium) potem zaś zwiedzali stare miasto oraz muzea archeologiczne i etnograficzne. Wieczorem odbyło się przedstawienie folklorystyczne ("zrękowiny") z motywami przypominającymi tureckie zwyczaje.

Następnego dnia (21 VIII), w godzinach przedpołudniowych, odbyło się plenarne zebranie z referatami wprowadzającymi do tematyki kongresowej, a po południu miały miejsce posiedzenia naukowe w sekcjach odpowiadających głównym tematom Kongresu. Równocześnie w tym dniu zebrał się Zarząd Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny na nadzwyczajne posiedzenie – poprzedzone serdecznym powitaniem przez prezydenta miasta. W godzinach wieczornych Minister Zdrowia wydał w reprezentacyjnych salach Hotelu "Trimontium" koktajl dla uczestników Kongresu. Trzeci dzień Kongresu przed południem wypełniło drugie plenarne posiedzenie, a w godzinach popołudniowych kontynuowano referaty w sekcjach. Wieczorem odbył się koncert w ogrodzie Muzeum Etnograficznego.

Dzień 23 VIII został przeznaczony na wycieczki turystyczne.

W czwartym dniu (24 VIII) przed południem i po południu toczyły się obrady w sekcjach. Wieczorem zebrał się uczestnicy na nadzwyczajnym walnym zebraniu Towarzystwa, na którym zapoznali się z jego działalnością z ostatnich dwóch lat (od ostatniego Kongresu w Quebec); omówił ją sekretarz generalny Towarzystwa – dr Dulier z Montpellier. Po walnym zebraniu odbył się bankiet. W ostatnim dniu Kongresu (25 VIII), przed południem, zostały zakończone obrady w sekcjach. Wieczorem tego dnia nastąpiło oficjalne zamknięcie Kongresu; prof. W. Pawłowa podsumowała wyniki obrad, a prof. Sondervorst wyraził słowa uznania dla trudu organizatorów.

W sekcjach wyodrębniono następujące grupy tematyczne: A – *Dzieje medycyny na ziemi bułgarskiej od czasów antycznych po najnowsze*, B – *Dzieje medycyny wojskowej*, C – *Folklor i medycyna ludowa*, D – *Aspekty metodologiczne i historiograficzne w piśmiennictwie historyczno-medycznym*, i E – *Różne*.

Do pierwszej grupy tematycznej najwięcej referatów zgłosili Bułgarzy. Sekcja ta okazała się jednak tak przeciążona referatami, iż z konieczności została rozdzielona na dwie podsekcje. Nie znaczy to jednak, aby w Bułgarii istniała wielka liczba historyków medycyny. Często referentami byli lekarze, którzy doceniają ruch naukowy w dziedzinie historii medycyny. Tytuły referatów okazały się bardzo różne. Poza kilkoma, które dotyczyły tradycji medycyny antycznej (Hipokrates, Galen) na ziemi bułgarskiej, większość odnosiła się do II połowy XIX i XX w. Poruszano takie zagadnienia, jak związki kulturalne w zakresie medycyny Bułgarii z Francją (Montpellier, Nancy), ze Związkiem Radzieckim, z Rumunią, Polską, Turcją, Czechosłowacją. Na temat związków z Polską referat przedstawił B. Miłoszew. Mówił on o polskich lekarzach, stomatologach i farmaceutach w Bułgarii w latach 1850–1900. Inne referaty zawierały biogramy, dzieje niektórych epidemii, dzieje organizacji sanitarnej, dane statystyczne z działalności niektórych szpitali, dzieje psychiatrii (osobno psychiatrii dziecięcej), dzieje położnictwa, otorinolaryngologii, okulistyki, pediatrii, stomatologii, lecznictwa uzdrowiskowego, traumatologii, chirurgii dziecięcej, rehabilitacji, teratologii, morfologii eksperymentalnej (w ostatnich 30 latach), parazytologii, gruźlicy kostnej, reumatologii, geografii medycznej, terminologii medycznej w języku bułgarskim. Nie są to wszystkie tematy, ale i te wystarczą dla zobrazowania rozproszonych zainteresowań związanych prawdopodobnie ze specjalnością w wykonywanym przez autorów zawodzie.

Do drugiej grupy tematycznej zgłoszono mniej referatów. Kilkanaście spośród nich dotyczyło zagadnienia organizacji służby zdrowia w czasie działań wojennych w latach 1877–

–1878. Ten rozdział z historii medycyny wojskowej podjęli przede wszystkim uczestnicy Kongresu ze Związku Radzieckiego, a także z Rumunii. Były też poruszane inne zagadnienia, jak chirurgia wojenna u dawnych Indian, służba zdrowia w VII w. wśród wyznawców Islamu, medycyna wojskowa w piśmiennictwie Uniwersytetu w Halle, stan epidemiologii w wojnie rosyjsko-tureckiej w latach 1828–1829 (w czasie zarazy panującej w Mołdawii, Adrianopolu i Warnie), początki wojskowego piśmiennictwa medycznego w Rumunii, medycyna wojskowa w San Paolo, rumuńskie ambulansy w wojnie bułgarsko-serbskiej w 1885, pomoc lekarska w czasie wojny bałkańskiej 1912–1913, pomoc stomatologiczna w armii bułgarskiej w latach 1915–1918, służba zdrowia w węgierskim legionie walczącym we Włoszech w latach 1858–1863, historia medycyny lotniczej w Brazylii, wiedza medyczna w austriackim wojsku w latach oświeconego absolutyzmu, służba zdrowia w słowackiej partyzantce w 1944 r., służba zdrowia w marynarce wojennej w czasie II Wojny Światowej na Marianach, Karolinie i Filipinach. Szereg wymienionych tematów możnaby ciągnąć jeszcze dalej. Wiele z nich było bardzo interesujących, ale stanowiły dopiero cząstkowe przyczynki do jakiejś przyszłej syntezy medycyny wojskowej.

W trzeciej grupie tematycznej mówiono o medycynie ludowej w Uzbekistanie, w Australii, na Łotwie, o rytualnych zabiegach w Rumunii z myślą o zdrowiu, o leczeniu ludowym chorób oczu w Jugosławii, o aspekcie psychosomatycznym lecznictwa ludowego, o kulcie węzów wśród ludu na Węgrzech, o amuletach hebrajskich, o medycynie ludowej w Turcji, o terapii i dietetyce w medycynie ludowej Rumunii, o ziołach leczniczych w rękopisie U. Aldrovandiego, o maskach (“Tanzmasken”) w lecznictwie Cejlonu, o medycynie ludowej w Indii, o lekach używanych przez lud w Transylwanii, o uwagach nad 32 wotami z kościoła Madonny Dudu de Craiova w Rumunii. W jednym z referatów została przedstawiona próba periodyzacji medycyny ludowej.

W czwartej grupie metatycznej, która budziła zainteresowanie ze względów teoretycznych, znalazły się m.in. komunikaty z zakresu historii i teorii medycyny.

W grupie tematycznej – *Różne* szczególne zainteresowanie wywołał komunikat o początkach tomografu. Z głębokim przejęciem wysłuchali uczestnicy referatu Pani Wajs z Warszawy o bohaterskiej postawie Janusza Korczaka, lekarzu-humaniście, obrońcy praw dzieci.

Obradom kongresowym towarzyszyły dodatkowe imprezy. Należała do nich wystawa książek historyczno-medycznych, obrazów, a także sympozjum Czerwonego Krzyża poświęcone roli tej organizacji w dziejach, a ponadto “forum” młodzieżowe z programem historyczno-medycznym i konferencja “okrągłego stołu” Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, która omawiała zagadnienia ochrony zdrowia.

Uczestnicy Kongresu zostali zaopatrzeni w tom streszczeń referatów w językach (tzw. kongresowych), w których były wygłaszane.

XXVI Międzynarodowy Kongres Historii Medycyny w Płowdiv wykazał jeszcze raz, jak ogromne zainteresowanie budzi historia medycyny wśród lekarzy, stomatologów, farmaceutów, u osób nawet nie związanych profesjonalnie z medycyną (jednak z wyraźnym zabarwieniem hobbyistycznym).

Stanisław Szpilczyński
(Wrocław)

NOWE CZASOPISMO Z HISTORII NAUKI TECHNIKI

Na prośbę redaktora naczelnego “Woprosow Istorii Jestiestwoznaniija i Tiechniki” – S. J. Płotkina – Redakcja “Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” publikuje przesłany przez niego tekst.

Od stycznia 1980 r. – w miejsce ukazujących się uprzednio nieperiodycznie “Woprosow Istorii Jestiestwoznaniija i Tiechniki” – zacznie ukazywać się kwartalnik pod tym samym tytułem. Pismo to będzie poświęcone ogólnym problemom rozwoju nauki i techniki oraz